

בתורה הרבה נלאה בטבעו ויחל לשיח מעט עם רעיו להניח מחשבותיו, לא כן הצדיק הזה שלא בטל אף רגע מלמודו ועליו נאמר בטח המקרא (תהלים קיט, צז) מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי, ואם כל זה באנו לכלל דעת וברור שהיה מבין ומשכיל מאד בעניני העולם.

הנה ספר לי אחיו ר' חיים, בהיות הצדיק רך בשנים מאד נפל ספק בלבו על מה שאמרו חז"ל (יומא י"ט ע"ב) תנו רבנן **ודברת בם וגוי (דברים ו, ז) ולא בדברים אחרים.**

ונסתפק בזה במקומות שאסור לדבר בדברי תורה אם מותר לדבר שם שיחת חולין, אי אמרינן דוקא במקום שאני יכול לקיים **ודברת בם** בדברי תורה שם אני אסור לדבר בדברים אחרים, אבל במקום שאני יכול לקיים **בם** בדברי תורה אין האסור של דברים אחרים חל עלי, או אמרינן ולא בדברים אחרים הוא אסור מוחלט בכל מקום ובכל זמן.

והנה החכמים החשובים אשר בקהל ווילנא העידו והגידו שהדבר יצא לפניו בהיתר, והיה דבר נפלא לראות כאשר בא אל בית המרחץ במקום שאסור להרהר בדברי תורה היה שואל על קורות העתים וחלופ הזמנים שנתהוו בעולם מעניני הסחורות עלייתן וירידתן ועוד רבות כמו אלה, והיה נושא ונותן בענינים האלה בהשכלה יתירה ונפלאה, וגם הוא היה מספר לפניו ספורים יפים בענינים כאלה ערבים ונעימים לאזני השומעים עד שהיו מתפללים ומשתוממים מאין באו ואנה הלכו אצלו הספורים האלה, וכאשר יצא מבית המרחץ ושב אל מקום שמותר להרהר בדברי תורה, נתאלמנה שפתותיו ויהיו כאלם לא יפתח פיו.

הערה: אמר החכם, כאשר אין אתנו יודע לגזור אומר על רפואת תועלה מרפואת הגוף איזה מהן עלתה על כולנה, כי כולן כאחת טוב לבני אדם בל יחסר המזג לכל איש כפי מזגו ותכונתו. כן הדבר ברפואת תועלה לנפש מבחרת היצירה כלילת יופי, כן ירבה מגד דבריה כן ירביון תועליותיה, וילקוט איש איש לפי אכלו כפי כשרון תכונתו ומצבו אשר בו ואכל וחי לעולם. ובגלל הדברים האלה אמרתי להציג לפניך ספור יפה אשר מן הנמנע אצלי שלא יגיע ממנו